

Алексеј Арсењев један од наших највећих познавалаца питања руске емиграције, и сам потомак досељеника из Русије, у свом плодном истраживачком и преводилачком раду, бавио се, између осталог, ликом и делом Лава Николајевича Толстоја. Овом приликом наводимо његово истраживање везано за потомке Лава Толстоја, које је аутор симболично назвао „Српским Толстојима“.

Осим најстаријег сина, Сергеја Љвовича, сва друга деца Лава Николајевича су, током и после револуције, отишла у емиграцију. Татјана у Италију, Иља у Америку. Иљина бивша жена Софија извела је из Совјетске Русије Михајла и Андреја, па Владимира и Веру, као и своју младу снају Олгу Михајловну (жену Иље Иљича). Лав Љвович и његова сестра Марија емигрирали су у Шведску. Михаило је после отишао у Француску, па у Мароко. Александра Љвовна је последња емигрирала и то у Јапан, па у Америку. Унук Иља Иљич, поморски официр, затекао се на Далеком Истоку и преко Шангаја и Дубровника стигао својој жени у Србобран. Унук Толстоја, син Иље и Софије, Владимир Иљич је у Бачку доспео преко Галипоља и Италије.

Најталентованији од тринаесторо деце писца, од којих је петоро умрло у најранијој доби, његов други син, Иља Љвович, умро је у беди 1933. године у Њујорку. Написао је успомене, које се смартају за најзанимљивије и најопсежније, настале из пера чланова те породице. Добро га је познавао писац Иван Буњин и кратко окарактерисао као ведро ветропира, веома талентованог. Иља Љвович није завршио ни гимназију. У 21. години оженио се Софијом Николајевном Философовом. Првих година брака живели су на једном наслеђеном имању. Потом је Иља службовао у више градова, радио као агент осигуравајућег друштва, а покренуо је и једне новине. Током Великог рата био је дописник једног дневног престоничког листа. Ратне страхоте га приближавају учењу његовог оца и он 1916. године први пут одлази у Америку. Повод су биле материјалне тешкоће и брачна криза. Брак се завршава разводом од Софије, која му је родила седморо деце.

Почетком 1920-тих година прво у Србобрану, а убрзо у Новом Саду, сјатило се осам чланова породице Лава Николајевича Толстоја. Троје унука писца, Илија, Владимир и Вера, родоначелници су тзв. „српских Толстоја“. Од око 300 потомака писца који у ХХИ веку живе у десетак земаља широм света, старешинство носе потомци управо тих „српских Толстоја“. Данашњи директор Завичајног музеја „Л. Н. Толстој“ у Јасној Пољани је син Иље Владимировича, рођен 1930. године у Новом Бечеју.

Толстојева снаја Софија Николајевна, екс жена његовог сина Иље Љвовича, у Новом Саду је почетком 20-тих година ХХ века била у управи Одбора за потпомагање руског радеништва, руководила курсевима кројења и шивења, који су се одржавали у просторијама Српске велике православне мушке гимназије. Априла 1921. године, у дворани хотела „Јелисавета“ (данас хотел „Војводина“), организовала је приказивање филмске пројекције екранизованог дела Лава Толстоја „Отац Сергије“.

Њена ћерка Вера, рођена 1901. године, о којој је Лав Николајевич говорио да је „паметна, самостална, срдачна“, јуна 1921. године је у Новом Бечеју матурирала у Харковском девојачком институту. Упркос противљењу родитеља младожење, удала се те године у Новом Саду за Олдриха Баковског, Чеха исламске вероисповести, власника салона аутомобила. Новембра 1922. године, у Новом Саду им се родио син Сергеј, који је крштен у тзв. „руској“ капели Владичанског двора. Овај брак није био хармоничан и довео је до разлаза супружника, до отмице детета од стране оца, па потере мајке и свекрве за њим у Аустрију и Чехословачку. Касније, Вера Иљинична се са сином настанила у Паризу, где је, под псеудонимом Вера Тол седамнаест година била певачица романси. Певала је на пет језика и снимала грамофонске плоче. После рата преселила се у САД, често мењала професије све док није напунила 65 година радног стажа и отишла у пензију. Са сином Сергејем, рођеним у Новом Саду, Вера Иљинична је 1991. године посетила Јасну Пољану, у којој су се окупили бројни потомци писца. Тамо је, као најстарија, пленила скуп својим чистим матерњим језиком, шармом и свежим успоменама на године проведене уз деду. Преминула је 1999. године на Флориди, у 98. години. Њена мајка, Софија Николајевна, преминула је 1934. године у Прагу. Верин старији брат Иља Иљич, за кога је породица сматрала да је погинуо у грађанском рату, крајем 1921. године придружио се својој жени Олги Михајловној у Србобрану. У Вршцу им се 1923. године родио син јединац, Никита. Првенствено због школовања детета, породица се преселила у Београд, где је Иља Иљич зарађивао као обућар и писао чланке за новине. Интелигентан, свестрано образован, био је запажен у српској културној јавности, али и у руској. Био је један од утемељивача Савеза руских књижевника и новинара у Београду. Заслужан је и за развој српске кинематографије, када је 1931. године основан „Југословенски просветни филм“. Почетком 1943. године, из окупираниог Београда, са породицом одлази у Нови Бечеј и придружује се породици свога брата Владимира, који је ухапшен и као талац одведен у затвор. Антифашиста по опредељењу, Иља Иљич је учествовао у ослобађању земље, па се 1946. године вратио у Совјетски Савез. У Москви се бавио филологијом, предавао српски језик на универзитету. Српску културу је

задужио израдом чувеног српскохрватско–руског речника са преко 50.000 речи. Објављен 1957. године, био је то први речник тог обима штампан у СССР, а до данас је доживео десетак издања. Иља Иљич је преминуо у Подмосковљу 1970. године.

Његов син, Никита Иљич, рођен је у Вршцу и матурирао у чувеној Руско–српској мушкој гимназији у Београду. Зарађивао је као физички радник, рашчишћавао рушевине и ремонтовао обућу. Са родитељима се из окупираниог Београда сели у Нови Бечеј. Приступио је борцима НОБ-а, а октобра 1944. године придружује се Црвеној армији, са којом је прошао борбени пут Будимпешта-Беч-Линц. По демобилизацији стигао је у Москву, у коју су се пре њега вратили његови родитељи. Никита завршава студије словенске филологије, а 1972. године је одбранио докторат. Постаје један од водећих слависта у свету, члан многих националних академија, па и САНУ у Београду. Био је у председништву Руске академије наука, уредник часописа „Вопросы языкознания“, серије зборника „Славянский и балканский фолклор“, покретач и руководиоца вишетоног лингвистичког речника словенских старина. Његовом заслугом обновљен је познати руски часопис „Живая старина“. Био је зачетник младе науке – етнолингвистике, афирматор српске народне културе у Русији, усмеравао је више десетина младих руских истраживача према српској култури и језику. На његов предлог, језиком и књижевношћу војвођанских Русина, почео се бавити, данас светски познат истраживач рутенике, професор Александар Дмитријевич Дуличенко. Матица Српска је била један од издавача зборника превода Толстојевих научних радова, насловљених као: „Студије и чланци из историје српског књижевног језика“ (2004).

Академик Никита Иљич често је говорио да је „човек са две отаџбине“, да је Србија његова РОДИНА, јер је у њој рођен, а Русија његово ОТЕЧЕСТВО, јер су сви његови преци Руси. Поносио се што је био почасни члан Удружења књижевника Србије, Матице Српске и Славистичког друштва Србије. Преминуо је 1996. године. Од 2004. године једна улица у Вршцу зове се Улица Никите Толстоја.

Његова супруга и сарадница, Светлана Михајловна, руководилац је сектора духовне културе у Институту славистике при Руској академији наука и настављач његовог дела. Пре неколико година одржала је два предавања на Катедри славистике новосадског Физозофског факултета.

Две ћерке академика Никите Иљича, такође су стекле име. Марфа је слависта, а Фјокла драмска уметница, познати водитељ телевизијских програма.

Један други унук писца, Владимир Иљич рођен 1899. године у Земуну. Он је 1925. године дипломирао на Пољопривредно-шумарском факултету. Током школовања радио је као физички радник на изградњи Панчевачког моста. У Београду се оженио Олгом Михајловном Гардењиним. Синови Олег (1927) и Иља (1930), родили су им се у местима Владимировог службовања, старији у Тетову, а млађи у Новом Бечеју. Владимир Иљич је у Бечеју био агроном–селекционар, зоотехничар Новобечејског среза. Као талац, 1943. године одведен је у логор у Петровград (Зрењанин). Тамо га је посећивао син Олег, носио му хлеб, никада сигуран да ће оца затећи у животу. Пред крај рата, обојица су као добровољци ступили у једну војвођанску партизанску бригаду и учествовали у тродневним борбама за ослобођење Старог Бечеја.

Цела породица се 1945. године вратила у Совјетски Савез. Владимир Иљич је још петнаест година радио у струци, али и држао предавања о свом деди. Као агроном–баштован, засадио је јабучњак у Подмосковљу, на 50 хектара, којег су, са љубављу и пажњом према Толстоју, плевиле и брале многе генерације московских средњошколаца. Преминуо је 1967. године.

Због ратних прилика, синови Владимира Иљича, Олег и Владимир, нису стигли матурирати у Руском кадетском корпусу у Белој Цркви, где су учили седам плус четири школске године. По повратку породице у Совјетски Савез, завршили су средњошколско образовање и студирали у Москви. Олег је студирао ликовну уметност и постао запажени сликар–пејзажиста, а његов брат Иља, филологију. Био је професор на Катедри руске језичке стилистике Московског факултета за журналистику.

Деца сликара Олега су Наталија и Петар. Наталија Олеговна, удата Лисјакова је сликар и има сина Ивана. Њен брат Петар Олегович је публициста и издавач. Као најмлађем директном потомку Лава Николајевича Толстоја, њему припада старешинство на породичном стаблу лозе грофова Толстој.

У породици филолога Иље Владимировича одрастали су синови Владимир и Иља. Владимир Иљич, рођен 1963. године, данас је директор Завичајног музеја у Јасној Пољани, а његов брат Иља Иљич је новинар и публициста.

Сви овде поменути потомци Лава Николајевича Толстоја поносно истичу да су „српска грана“ у родослову Толстоја.

У Краљевину СХС приспели су и многи познаваоци Лава Николајевича, његови посетиоци и суседи. Поменимо неколицину:

Прототип лика Кити Шчербицке у роману „Ана Карењина“, грофица Прасковја Сергејевна Уварова, рођена Шчербатова (1840-1924), бивша председница московског археолошког друштва, почива на „Новом гробљу“ у Београду.

Грегориј Спиридонович (1867-1925), посланик Државне думе, хришћански демократа, познати проповедник-хуманиста, посетилац Толстоја, као и Толстој изопштен из Руске цркве, био је сахрањен на Алмашком гробљу у Новом Саду, да би после Другог светског рата његови посмртни остаци били ексхумирани и пренети у Минхен.

Познаници писца, гроф Владимир Алексејевич Бобрински (1868-1927), посланик Думе из Тулске губерније и Александар Аркадјевич Столипин (1863-1925), новинар, брат министра–реформатора, краће време су живели у Новом Саду.

У Београду су се, као емигранти настанили гроф Дмитриј Адамович Олсуфјев (1862–1937) и новинар, Алексеј Иванович Ксјуњин (1882–1938), аутор књиге о Толстоју.

Митрополит кијевски и галички, Антониј Храповицки (1863–1936), предводник Руске заграничне цркве, који је живео и умро у Сремским Карловцима, полемисао је лично и преко штампе са Лавом Николајевичем на тему цркве. После сусрета са њим, писац је говорио да се прибојава „Антонијевског магнетизма“, његове привлачности и тврдио да га разуме једино овај архимандрит.

